

Myslitelé, nebo živočichové? Hledání naší podstaty.

RADIM BÉLOHRAD

Úvod

Podle převládajícího názoru na podstatu lidství je člověk tvor společenský – zoon politikon. Máme za to, že definujícími charakteristikami lidství, které nás radikálně odlišují od ostatních živočichů, jsou schopnost myslet, schopnost tvořit kulturu a komplexní společenský život. Soudíme, že bez těchto charakteristik by nebylo možné hovořit o lidství, že bez nich je člověk redukován na pouhé zvíře. S určitým zjednodušením lze tento názor nazvat *psychologickou koncepcí lidské identity*¹ U vzniku této koncepce stojí anglický filozof John Locke, který zpopularizoval názor, že lidské bytosti jsou fundamentálně osoby. Osobu chápe Locke jako „myslící, inteligentní bytost, která má rozum a reflexi a dokáže pojímat sebe sama jakožto tutéž myslící věc v různých časech a na různých místech.“² Existence a identita osob je v jeho koncepci dána existencí paměti a trváním vzpomínek.³ Podle moderní psychologické teorie, která na Locka navazuje, jsme také ve své podstatě osoby, avšak v těchto moderních koncepcích je kriteriem jejich existence a trvání funkčnost vědomí a trvání mentálního života.⁴

Mým cílem je poukázat na skutečnost, že pokud bychom tato tvrzení brali doslova, vedlo by to k závažným metafyzickým problémům při vysvětlení, jaký je vztah mezi naší psychologickou a sociální stránkou na jedné straně a naší biologickou stránkou na straně druhé. Vedlo by to ke zjištění, že my lidé, přestože jsme společenská bytosti s komplexní psychikou, vůbec nejsme živočichové, biologické organismy, a to pak k dalším závažným metafyzickým a praktickým důsledkům.

Pokusím se proto o obhajobu názoru, že my lidé jsme z metafyzického hlediska fundamentálně biologické organismy, příslušníci živočišného druhu *Homo sapiens*, jejichž existence je dána jen biologickou kontinuitou. Tento názor

1) Zjednodušením proto, že lidskou sociální složku a psychologickou složku zde považujeme za velmi úzce spjaté. Lze argumentovat, že vznik komplexního mentálního života, charakterizujícího průměrnou lidskou bytost, je podmíněn jeho sociální interakcí v raných fázích vývoje, a naopak že další sociální existence člověka je dále umožněna právě existencí komplexních mentálních kapacit. Je ale možné, že některé mentální složky lidské bytosti jsou na sociálních složkách nezávislé a naopak.

2) Locke, s. 205

3) Locke, s. 209-210

4) Mezi nejdůležitější představitele moderních psychologických teorií se řadí S. Shoemaker, D. Parfit, D. Lewis a H. Noonan.

bývá často označován jako *animalismus*.⁵ Jeho zastánci nepopírají, že člověk typicky vykazuje komplexní mentální chování, je schopen produkce kultury a společenského chování. Lidská biologická komplexita tyto charakteristiky většinou umožňuje. Ale i v případech, kdy takové charakteristiky u člověka vzniknout z různých důvodů nemohou, máme stále právo tvrdit, že dotyčná bytost je člověk, jeden z nás.

Musíme si vybrat?

Je možné namítnout, že celý problém je uměle vytvořený. Vždyť přece my všichni, vy, čtenáři této statě, a já, její pisatel, jsme bezpochyby jak myslící a společenské bytosti, tak také biologické organismy. Proč by tedy mělo platit, že jsme buď jen bytostí schopné mentálního a společenského života, nebo bytostí biologického původu?

To je pravda. Ale skutečnost, že aktuálně jsme jak biologické organismy, tak psychosociální bytosti, je plně slučitelná s tvrzením, že fundamentálně můžeme být jen jedním ze dvou nabízených typů objektů. K pochopení této problematiky je nejprve nutné seznámit se s učením tzv. *esencialismu*. Podle této doktríny existuje určitá hranice možných změn, kterými může každý objekt projít. Každý složený objekt na světě podléhá změně. Změna se obecně považuje za slučitelnou s trváním téhož objektu, ale přesto existují určité vlastnosti, které konkrétní objekt nemůže ztratit, aniž by tím nezanikl. Například je možné, aby porcelánový hrneček změnil glazuru, ale není možné, aby změnil tvar. Pokud by se to stalo, patrně bychom řekli, že původní hrneček zanihl. Rozdíl mezi vlastnostmi, které objekt může ztratit, a těmi, které postrádat nemůže, je rozdíl mezi tzv. *nahodilými* a *esenciálními* vlastnostmi. Esenciální vlastnosti objektu jsou určeny jeho základním druhem, tedy tím, čím objekt je fundamentálně. Základní druh hrnečku bychom mohli přibližně popsat jako *drobná nádoba s uchem schopná zadržovat tekutinu*. Tím jsou dány esenciální vlastnosti hrnečku – nemůže například ztratit takový tvar, aby již dále nemohl být naplněn tekutinou. Pokud bychom například stříbrný hrneček stloukli do krychle, přestal by existovat.

Když tyto myšlenky aplikujeme na otázku lidské identity, vidíme, že každá ze soupeřících koncepcí navrhuje zcela jiný pojem našeho základního druhu. Podle psychologických koncepcí jsme primárně osoby. Je-li však toto náš základní druh, pak mezi naše esenciální vlastnosti patří myšlení, inteligence, rozum, reflexe a schopnost vnímat svou vlastní existenci v čase. Ztráta těchto schopností je pro každou osobu fatální a vede k jejímu zániku.

Podle animalismu je však náš základní druh živočišný druh *Homo sapiens*, jehož esenciální charakteristiky zahrnují funkční metabolismus, organizovanou komplexitu, vlastní organizaci a řízení, nízkou entropii, schopnost evolu-

5) Mezi animalisty jsou nejvýznamnější zástupci E. Olson, P. Snowden a P. van Inwagen.

ce a konkrétní typ vnitřního genetického plánu.⁶ Mezi esenciální vlastnosti ovšem nespadá ani jedna vlastnost, která výše charakterizuje osoby. To neznamená, že žádný člověk nemůže tyto charakteristiky nabývat. Znamená to, že pokud je nabývá, pak jen nahodile a dočasně, a jejich ztráta je slučitelná s dalším životem lidského jedince. Proto nás animalismus a psychologická teorie v kombinaci s esencionalismem staví před dilema. Buď jsme fundamentálně osoby a nemůžeme přežít ztrátu mentálních a sociálních charakteristik, nebo jsme osoby jen nahodile a fundamentálně jsme organismy, které mohou existovat zcela nezávisle na jakýchkoli psychických projevech. To znamená, že poukaz na skutečnost, že já i vy jsme aktuálně jak osoby, tak organismy, nevyvrací skutečnost, že v posledku musíme vybrat z nabídnutých možností jen jednu.

Mým cílem je nejprve poukázat na intuice, které stojí v pozadí psychologických koncepcí identity člověka a motivují nás přijmout tezi o naší mentální podstatě. Poté se pokusím ukázat, že tyto intuice, přestože jsou velmi silné, samy o sobě nepostačují k přijetí této koncepce. V další části práce pak popíši důvody, proč bychom psychologickou koncepcí přijímat neměli a proč se animalismus jeví jako vhodná alternativa.

Intuice v pozadí psychologické teorie

Existuje řada argumentů pro psychologickou koncepci lidské identity, ale nejdůležitější z nich se zdají být dva – *argument založený na transplantaci mozku* a *argument z praktických zájmů*. V obou případech jde o jisté důsledky myšlenkového experimentu, které nás nutí se ztotožnit s našimi mentálními charakteristikami spíše než s naším tělem. Použití myšlenkových experimentů v debatách o lidské identitě je běžné a rozumně vysvětlitelné. V současné době nedochází k oddělení našeho biologického života od našeho myšlení za současného zachování obou jmenovaných kapacit. Myšlenkové experimenty jsou vhodnými nástroji jak studovat naše přesvědčení o podstatě člověka v takových situacích.

Myšlenkový experiment transplantace mozku

Původní formulaci tohoto experimentu najdeme u Locka: „Vždyť kdyby duše nějakého knížete, nesoucí v sobě vědomí jeho předchozího života, vstoupila do těla příštipkáře a oduševnila toto tělo hned, jak by ho opustila jeho vlastní duše, každý hned nahlédne, že by byl příštipkář toutéž osobou s knížetem, která je zodpovědná jen za knížecí činy...“⁷ Současné formulace nepracují s pojmem duše, ale přizpůsobují experiment současným vědeckým poznatkům. K popsání tohoto experimentu můžeme využít velice konkrétního pří-

6) Olson, s. 126-131

7) Locke, s. 207-208

kladu britského teoretického fyzika Stephena Hawkinga, který trpí amyotrofickou laterální sklerózou, v jejímž důsledku dochází k postupnému ochrnutí celého organismu. Ve většině případů má choroba velmi rychlý průběh a postižený přežívá zhruba 3,5 roku od diagnostikování choroby. Protože však mentální kapacity zůstávají zachovány, jak dokazuje Hawkingův případ, bylo by teoreticky možné uvažovat o transplantaci jeho cerebra do zdravého těla. Při současném stavu našich vědeckých znalostí a lékařských dovedností by lékaři nebyli schopni poskytnout Hawkingovi kvalitnější život, než jaký vede nyní. Přestože by dokázali napojit cerebrum na oběhový systém nového těla a zaručit tak přívod krve a kyslíku nutného k jeho přežití, nedokázali by jej napojit na nervovou soustavu těla, takže vzniklý organismus by byl paralyzován. Tuto skutečnost je však možno pominout; jde koneckonců o myšlenkový experiment.

Kdyby k takové operaci došlo a Hawkingovo cerebrum by bylo transplantováno do nového těla, výsledná bytost by si pamatovala Hawkingovy zkušenosti, měla by jeho inteligenci, zastávala by jeho přesvědčení a vykazovala jeho povahové rysy. Na otázku po totožnosti by odpověděla: „Jsem Stephen Hawking,“ a patrně by se velmi zajímala o své nové tělo. Všechny tyto skutečnosti napovídají následující interpretaci: při transplantaci mozku dojde k přesunu Stephena Hawkinga do jiného těla, zatímco jeho původní organismus zůstává napospas svému osudu na operačním lůžku. Protože zde dochází k situaci, kdy osoba změní jeden organismus za jiný, musíme přijmout, že osoby nejsou organismy, ale bytosti, k jejichž existenci postačuje mentální kontinuita, což je potvrzením psychologické teorie identity. Zastánci animalismu musí naopak tvrdit, že po provedení operace je Stephen Hawking na místě svého původního organismu – je to ta nebohá bytost bez cerebra na nemocničním lůžku – zatímco nějaký jiný organismus měl to štěstí a dostal vysoce kvalitní orgán myšlení, podobně jako kdyby dostal novou ledvinu nebo plíce.

Animalisté uznávají velkou přesvědčivost této intuice, ale domnívají se, že existují teoretické důvody, proč tuto intuici odmítnout jako nespolehlivou. Takové důvody poskytuje varianta výše popsaného experimentu, kterou poprvé formuloval David Wiggins a velmi zpopularizoval Derek Parfit.⁸ Představme si, že při transplantaci cerebra nepřejde tento orgán do nového těla jako celek, ale jeho hemisféry jsou nejprve odděleny a poté je každá transplantována do jiného těla, které mají každé svůj funkční mozkový kmen. Je-li teoreticky možná transplantace celého cerebra, je možná také samostatná transplantace jednotlivých hemisfér. Koneckonců člověk dokáže přežít jen jednou hemisférou. Svědčí o tom některé případy osob, které dokázaly přežít a postupně se zotavit ze silných mozkových příhod, které jim zničily celou jednu hemisféru. Mozek je flexibilní orgán, který dokáže za příznivých podmínek po čase přejmout funkce chybějící hemisféry. Pro zjednodušení celého experimentu si však představme, že obě hemisféry jsou funkčně totožné, takže po operaci vý-

8) Parfit, s. 253-261.

sledné osoby netrpí žádnými negativními důsledky ztráty části mozku a nemusí se znovu učit některé dovednosti. Nazvěme si pro přehlednost vzniklé bytosti H1 a H2 a položíme si otázku, co se stane při transplantaci s Hawkingem. Se kterou bytostí bude Hawking totožný? Do kterého těla přejde? Obě nové osoby budou nyní mít jeho mentální charakteristiky – budou si pamatovat jeho zkušenosti, mít jeho názory, chtít vykonat jeho plány, zcela stejně jako v případě jednoduché transplantace. Ale kde bude Hawking? Logika identity nám zakazuje ztotožnit jej s oběma vzniklými osobami. Identita je tranzitivní relace, takže pokud by byl Hawking identický s H1 a zároveň s H2, muselo by platit, že H1 je osoba totožná s H2. To však zjevně není. Také nelze ztotožnit Hawkinga jen s H1 nebo jen s H2. Podle předpokladu jsou obě nové osoby s ním mentálně kontinuální. Neexistuje relevantní fakt, ve kterém by bylo možné identitu jedné osoby a rozdílnost druhé ukotvit. Každá volba by byla *ad hoc*. Nezbyvá než přijmout variantu, že Hawking tuto operaci vůbec nepřežije. Je-li to tak, potom ovšem původní intuice, podle které mentální kontinuita je postačující pro identitu, je nesprávná. Máme zde situaci, ve které je zachována mentální kontinuita, ale identitu nelze stanovit. Můžeme se tedy ptát, zda v původní jednoduché transplantaci postačuje skutečnost, že nové tělo vykazuje Hawkingovu psychiku, pro tvrzení, že jde o Hawkinga; a naopak zda skutečnost, že staré tělo nevykazuje žádnou mentální činnost, je postačující pro tvrzení, že nejde o Hawkinga.⁹

Zasánci psychologické teorie tento problém řeší stipulací, že za identitu bude považována psychologická kontinuita jen tehdy, když nedojde k jejímu větvení. Pokud existuje jen jedna osoba, která je psychologicky kontinuální s Hawkingem, pak je to on. Pokud existuje stejně dobrých kandidátů více, pak Hawking zaniká. Tento krok je, zdá se, motivován teoretickými požadavky a v našich intuicích nenalézá žádnou oporu. To neznamená, že se nemůže ukázat jako legitimní, bude-li to skutečně nezbytný krok a neexistují-li lepší alternativy. Pointa výše uvedené kritiky spočívá pouze v tom, že původní intuice, které měly vést k přijetí psychologické teorie identity, samy o sobě nestačí k podpoře na první pohled přijatelné koncepcce.

Argument z praktických zájmů

Druhá argumentační linie, která má vést k psychologickému kritériu, je založena na pozorování, že s pojmy *osoba* a *identita* je spojena celá řada praktických zájmů. Locke se domníval a moderní badatelé v podstatě přijímají, že osoba je „právnícký termín, jehož prostřednictvím se připisují činnosti a odpovídající zásluhy; a tak se vztahuje pouze na jednající subjekty, vybavené inteligencí, schopné pochopit zákon a způsobit ke štěstí a neštěstí. Tato osobnost se pouze vědomím rozpíná za meze současné existence k tomu, co už je minulostí; a jím pak začne projevovat starostlivý zájem o své minulé činy, zač-

9) Tento argument formulován v Olson, s. 42-52

ne cítit za ně zodpovědnost, přisvojuje si je a klade za vinu přesně na témže podkladě a ze stejného důvodu, jako to činí se skutky přítomnými.¹⁰ Když se zamyslíme nad tím, jaké podmínky musí být splněny, aby lidská bytost identifikovaná v jednom okamžiku mohla být vedena k odpovědnosti za skutky osoby identifikované dříve, je zřejmé, že musí jít o tutéž osobu, tj. musí jít o osobu, které jsou ve vztahu numerické identity. Podobné úvahy vedou k závěru, že zásluhy, chválu, odměnu a trest lze připisovat pouze tehdy, je-li splněna podmínka identity osob.

Když se na chvíli vrátíme k jednoduché transplantaci Hawkingova mozku, které bytosti je po operaci možné připsat zásluhy za Hawkingovy fyzikální objevy? Kdo bude po operaci odpovědný za Hawkingovy skutky? Kdo bude zodpovědný za jeho prohřešky a omyly? Nabízí se jediná intuitivně přijatelná odpověď. Bude to bytost, do které bude transplantován Hawkingův mozek. Naopak zastávat tyto praktické postoje vůči bytosti bez mozku na operačním stole by bylo absurdní. Z toho opět vyplývá, že Hawking při operaci přešel do nového organismu. Je-li pro osobu možné přejít do nového organismu, pak platí, že osoby a organismy jsou odlišné bytosti, přesně jak tvrdí psychologická koncepce.

Výše uvedený argument předpokládá, že racionalita našich praktických postojů vůči určité osobě je plně postačující pro tvrzení identity: jestliže se nám jeví správné připsat novému organismu s Hawkingovým mozkem jeho zásluhy, pak je to Hawking. Tuto intuici lze ovšem snadno zproblematizovat. Stačí se opět vrátit k příkladu rozdělení a nezávislé transplantace jednotlivých hemisfér. Derek Parfit přesvědčivě argumentuje, že v takové situaci by bylo racionální zaujímat výše uvedené praktické postoje k oběma výsledným produktům operace.¹¹ Protože dle hypotézy jsou H1 i H2 plně mentálně kontinuální s Hawkingem, je přípustné je oba vinit, chválit, odměňovat a trestat za skutky, které Hawking vykonal před operací. Parfit ukazuje, že k tomu, abychom mohli racionálně zaujímat praktické postoje k nějaké osobě, plně postačuje její psychologická kontinuita s osobou, která vykonala relevantní skutky. Jak jsme již viděli v předchozím argumentu, pouhá psychologická kontinuita ale nestačí k tvrzení identity. Proto i druhá intuice, na které staví psychologická koncepce, nedokáže naplnit očekávání do ní vkládané.

Problém plodu

Dosud jsem popisoval argumenty, které měly ukázat, že nejsou dostatečné důvody k přijetí psychologického kritéria identity člověka v čase. Nyní přikročím k argumentu, podle kterého existují silné důvody proti takovému rozhodnutí.

10) Locke, s. 210

11) Parfit, s. 261-266

Původcem tohoto argumentu je Eric Olson.¹² Ten tvrdí, že kombinace psychologického kritéria identity s esencialismem vede k nepřijatelnému teoretickému důsledku, že žádná osoba nikdy nebyla lidským plodem. Podle výsledků embryologie začíná život lidského organismu mezi 14. a 17. dnem po početí, kdy pomine možnost vzniku jednovaječných dvojčat. Jak embryologie, tak zdravý selský rozum nám říkají, že plod v matčině těle je organismus, který postupně nabývá komplexity a ze kterého se postupně vyvine dospělá lidská bytost. Je-li pravdivá psychologická koncepce naší identity, nic takového nemůže nastat. Esenci člověka je totiž vykazovat mentální charakteristiky a jejich kontinuita zaručuje jeho trvání v čase. Žádný plod ve 4. měsíci vývoje však žádné mentální charakteristiky nevykazuje. Ty se začínají objevovat až po pátém měsíci, ale lze tvrdit, že mentální charakteristiky, které figurují v pojmu osoba, jsou tak silné, že je může splňovat až objekt, který ovládá alespoň elementární formy jazyka. Z toho by vyplývalo, že lidské osoby vznikají až po prvním roce po narození. Je-li tomu tak, pak docházíme k absurdnímu důsledku, že žádný plod před narozením se nikdy nemůže vyvinout do lidské osoby a žádná lidská osoba nikdy nebyla plodem. Budeme-li předpokládat, že plod s nabytím mentálních charakteristik nezahyne, musíme dospět k závěru, že se vyvine do lidského organismu, který se však nikdy nestane osobou.

Tyto závěry mají svůj korelát také v oblasti praxe. Vezměme si příklad z druhého konce lidského života. Představme si situaci, kdy některý váš příbuzný, například matka, se stane nešťastnou obětí automobilové nehody. Ještě při vědomí, ale v kritickém stavu, je převezena do nemocnice, kde několik dnů bojuje o svůj život. Po několika dnech však následkem komplikací upadne do hlubokého komatu a lékaři zjistí, že příčinou je nenávratné poškození částí mozku, které jsou zodpovědné za vyšší nervovou činnost. Když přijdete svou matku navštívit, lékaři vám oznámí: „Je nám líto, ale vaši matku už tady nemáme. Máme zde na lůžku jen jedno tělo, které sice dýchá, tluče mu srdce, dokáže polykat, ale vaše matka to není, ta už zemřela.“ Nejsm si jist, kolik lidí by bylo schopno takové vysvětlení přijmout. A přesto pokud platí psychologická koncepce naší identity, přesně to je pravda. A ne v nějakém přeneseném, metaforickém smyslu slova, ale do slova. Je-li vaše matka osoba, pak v tomto okamžiku už neexistuje a na nemocničním lůžku leží někdo, kdo vaše matka nikdy nebyl. Na vaši žádost, aby tato bytost byla udržována při životě a aby s ní bylo důstojně zacházeno, se vám dostane odpovědi, že váš postoj je iracionální, protože investovat omezené finanční prostředky do udržování nějakého organismu při životě je nesmyslné.

Pokud se alespoň trochu zdráháme toto tvrzení přijmout, je to, zdá se, tím, že psychologická koncepce identity neodpovídá přesně všem intuicím, které v otázce naší existence a identity máme.

12) Olson, s. 73-76

Pokus o vysvětlení problémů – konstituční teorie

Zastánci psychologické teorie se snaží tento neblahý důsledek své koncepce uvést v soulad s našimi intuicemi i výsledky embryologie. Tvrdí, že přestože osoby a lidské organismy nejsou ve striktním smyslu slova identické, platí mezi nimi slabší relace, kterou přirozený jazyk ani jazyk vědy nedokáží odlišit od relace identity. Tato relace je relace konstituce.¹³ Na příkladu s bronzovou vázou si uveďme, o co jde. Bronzová váza je vyrobena z kusu bronzu. Přestože se nacházejí oba tyto objekty na stejném místě, není pravda, že jsou identické. To uvidíme, když si uvědomíme, že vázu lze zničit, aniž bychom zničili kus bronzu. Když tuto vázu roztavíme a zpracujeme do podoby talíře, váza přestane existovat, ale kus bronzu ne. Váza také vznikla později než kus bronzu. Z těchto rozdílů v podmínkách perzistence je patrné, že váza a kus bronzu nemohou být identické. Můžeme se ale ptát, jak se mohou dva různé materiální objekty vyskytovat v téměř čase na téměř místě a mít zcela stejné vnitřní vlastnosti? To je právě dáno relací konstituce. Váza je konstituována kusem bronzu, což znamená, že dočasně sdílí s tímto kusem jeho hmotu a strukturu.

Když toto rozlišení aplikujeme na vztah osob a organismů, lze tvrdit, že osoby a organismy nejsou numericky identické, ale osoby jsou konstituovány lidskými organismy. Problém plodu pak může být vyřešen tím, že plod je počáteční fáze vývoje lidského organismu, který od určité komplexity začne konstituovat osobu. Protože přirozeně používáme sloveso „být“ jak pro vztah identity, tak pro konstituci, můžeme bez obav tvrdit, že osoby *jsou* organismy a *byly* plody.

Potíže s konstituční teorií

Přestože se tato odpověď jeví na první pohled rozumně, ve skutečnosti vede k velké řadě příbuzných problémů, které se zdají nepřekonatelné. Jsou to problémy dvou myslících subjektů, reference zájmena „já“ a nakonec epistemologický problém „kdo jsem“.

Jestliže je konstituce chápána jako sdílení hmoty a její struktury, pak platí, že lidské osoby a lidské organismy jsou složeny z týchž atomů uspořádaných do týchž struktur. Všimněme si, že u lidských osob toto uspořádání vede k existenci vysoce komplexních mentálních kapacit. Je-li tomu tak, není možné odmítnout, že lidské organismy také vykazují tyto kapacity. To však znamená, že v okamžiku, kdy píší tyto řádky, spolu se mnou, osobou, sdílí mé tělo jeden vysoce komplexní organismus, který je stejně racionální a vnímavý jako já, právě myslí tytéž myšlenky a má totožné vjemy, vypadá stejně jako já

¹³) Toto řešení volí například Shoemaker, s. 113-114. Velmi propracovanou obhajobu představuje Lynne Rudder Baker ve své knize *Persons and Bodies. A Constitution View*.

a vykazují stejné chování, ale není já. Dále to znamená, že počet racionálních a myslících bytostí tohoto světa je dvakrát větší, než jsme si dosud mysleli, ale polovina z nich je diskriminována, protože i přes své zjevné mentální kapacity nemají status osoby.¹⁴

Tato duplicita myslících, racionálních bytostí je příčinou dalších zmíněných problémů. Především se ukazuje, že navzdory obecnému mínění je osobní zájmeno „já“ systematicky víceznačné a při každém jeho výskytu nastává situace, kdy není možné rozlišit, zda označovaný objekt je osoba, nebo organismus, které spolu sdílí hmotu. Věty jako „já mám hlad“ najednou nemají jasný význam.

Nakonec vzniká problém vlastní identifikace. Kdo jsem já? Podle psychologického kritéria jsem fundamentálně racionální, myslící osoba a právě si kladu tuto otázku. Ovšem je-li „můj“ organismus také racionální a myslící, právě si klade úplně stejnou otázku. A pokud já věřím, že jsem osoba, můj organismus má úplně stejné důvody si myslet totéž. Zatímco já mám pravdu, můj organismus se mylí. Potíž je v tom, že samotná skutečnost, že myslím tyto myšlenky nedokáže rozlišit, jestli skutečně jsem osoba, nebo jen organismus, který se systematicky mylí. Má vlastní identita je pro mne nepřístupným faktem. Tyto absurdní důsledky má koncepce, která nás ztotožňuje s mentálně definovanými bytostmi a striktně nás odlišuje od organismů.¹⁵

Animalistické řešení

Jak tyto problémy řeší animalistická koncepce? V této koncepci výše popsané důsledky vůbec nevznikají. Animalismus totiž nerozlišuje dvě substance – osoby a organismy – takže nemusí vysvětlovat vztah mezi nimi. Jedinou substancí v této koncepci je lidský živočich, příslušník druhu *Homo sapiens*. Jeho existence začíná mezi 14. a 17. dnem po početí a trvá tak dlouho, jak dlouho fungují základní životní funkce, které udržují organismus jako integrovaný celek. Osoba je pouze jednou z fází vývoje tohoto organismu, podobně jako plod, novorozeně, batole, dítě, dospělý a tak dále. Osoba je ta fáze vývoje lidského organismu, ve které organismus vyazuje komplexní formy vědomí, perspektivu první osoby, racionality. V podstatě je osoba vlastnost organismu, kterou organismus exemplifikuje právě tehdy, když vyazuje zmíněné charakteristiky. Zároveň je to ovšem vlastnost nahodilá, protože organismus dokáže vzniknout a přežít i bez mentálních charakteristik. Animalismus tedy nabízí elegantní řešení problémů, které se objevují v psychologické koncepci. Z toho plyne otázka, zda bychom se neměli více zabývat možností, že naše podstata je biologická, a opustit tradiční koncepci, podle kterých jsme fundamentálně osoby.

14) DeGrazia, s. 32-33

15) Olson, s. 76-81

Na začátku jsme formulovali obecně přijímaný názor, podle kterého je člověk fundamentálně psychosociální bytostí. Podle koncepce, kterou jsem se snažil v této práci hájit, jsou naše mentální a sociální složky jen statisticky významnými charakteristikami živočichů druhu *Homo sapiens*, nicméně charakteristikami, které nemohou být považovány za nutné.

Literatura:

- Baker, L. R. *Persons and Bodies. A Constitution View*. Cambridge University Press, New York 2000,
- DeGrazia, D. *Human Identity and Bioethics*. Cambridge University Press, New York 2005,
- Descartes, R. *Meditace o první filosofii*. Oikoymenh, Praha 2001,
- Locke, J. *Esej o lidském rozumu*. Svoboda, Praha 1984,
- Olson, E. *The Human Animal. Personal Identity without Psychology*. Oxford University Press, New York 1997,
- Parfit, D. *Reasons and Persons*. Clarendon Press, Oxford 1987,
- Shoemaker, S. „Personal Identity: a Materialist's Account“ v Shoemaker, Swinburne. *Personal Identity*. Basil Blackwell, Oxford 1984.

Abakanoviczová Magdalena: **Množství** (instalace), 1986/1987